

Богдан Лепкий ХВАЛА НАРОДНІЙ ПІСНІ

(Добірка маловідомих творів письменника з нагоди
125-річчя від дня його народження.
Вступне слово Федора Погребенника)

Він охопив своїм творчим зором, пропустив через своє серце багато визначних подій нашої історії, починаючи від Київської Русі, яка знайшла відображення в його поезії, прозі, перекладацькій діяльності; він дав цілу серію творів з часів козаччини, присвятивши визначному діячеві цієї епохи — гетьманові Іванові Мазепі, — цькованому царським і більшовицьким режимами за прагнення здобути Україні волю, цикл романів, що довгі роки були заборонені комуністичною системою; митець створив своєрідний поетичний літопис, пройнятий великою любов'ю до Українського січового стрілецтва, з болем у душі змалював картини народного горя в період Першої світової війни, висловив надію на відродження рідної землі в єдиній незалежній Україні.

Богдан Лепкий (1872—1941).
Рисунок (з фото) В. Кричевського.

Виходець із золотого Поділля, якому значну частину життя довелося заробляти на хліб насущний на польській землі, він всіма фібрами душі любив свій народ, був нерозривно з ним зв'язаний, вбирав у свою душу глибокий зміст його духовного побуту, традицій і звичаїв, увів у свою поезію, прозу, мемуаристику цілу галерею представників різних верств рідного люду, насамперед селян. У його художніх творах оживають народні традиційні свята у всій своїй розмаїтості — від Різдва, Великодня і до Нового року, зафіксовані в мистецькому переломленні події і факти, що зігривали українців у тяжкі роки соціального і національного поневолення.

Творчість Богдана Лепкого доносить до нас багатство і красу народної душі, уводить нас в духовний світ українців, а водночас є своєрідним художнім мостом, що поєднує їх культурні поривання з іншими націями, зокрема з поляками, серед яких він тривалий час жив, з німцями, австрійцями, де творив — разом з іншими земляками — у 20-х роках українське національне середовище на чужині. У Лейпцігу та Берліні, у Відні та інших містах він видав десятки книжок рідною мовою, серед них і велике п'ятитомне зібрання творів Т. Шевченка.

Перекладені на слов'янські і неслов'янські мови, твори Б. Лепкого сприяли входженню українського художнього слова у світовий літературний контекст, а перекладена поетом польською мовою поезія Т. Шевченка, новелістика М. Коцюбинського примножили їх світову велич.

До свого ювілею — 125-річчя від дня народження — митець прийшов з новим — двотомним — виданням художньої спадщини, яке, сподіваємось, стане основою майбутнього багатотомного зібрання, на яке він, безумовно, заслуговує.

Подаємо добірку віршів Б. Лепкого, що характеризують його як народознавця — патріота рідної землі, її мови і культури.

Київ

ДО НАРОДНОЇ ПІСНІ

О пісне народна! Одна ти мене,
Лиш одна ти мене не кидаєш.
І куди тільки доля мене не жене —
Ти за мною, як пташка, літаєш.

У далекому краю, в чужій стороні,
В час безмовного сірого суму
Про степи і могили співаєш мені,
Як український степ, довгу думу.

Ти говориш: минули козацькі часи,
Не минулась козацька слава.
Тож кріпись, не хлилай до землі голови,
Твоя радість — се народна справа.

То лучається знов, що зневіра їдка,
Жаль до рідного свого народу
На хвилину до серця крадєсь, як змія
Між квітучі грядки огороду.

Ти, як ангел, до мене в ту хвилину ідеш,
Як той ангел, наставник-хранитель,
І, як вітку оливну, так звуки несеш,
Щоби мир ними тихий творити.

О пісне моя! Що найкращого є
В душі-мислі народу могого,
В твоїх звуках, як в арфі безсмертній, жис,
Воскресіння чекаючи свого.

Чекаючи хвилі, як з людських грудей
Понесешся велика, свобідна,
На життя і на смерть попроведиш людей,
У житті і у смерті — все гідна.

О пісне народна! Одна ти мене,
Лиш одна ти мене не кидаєш.
І куди тільки доля мене не жене —
Ти за мною, як пташка, літаєш.

ПІД РІЗДВО

Колядки, колядки, колядки,
Свічечки на зеленій ялинці;
Білий сніг вкрив садки і грядки,
Мерехтять на кождіській биллиніці.

Любі сни, райські сни, сни весни,
Сни про те, що було і минуло, —
Хоч як серце у грудях тисни,
Щоб забуло, — воно не забуло.

Кожний день, кожду річ, кожний мент,
Кожде слово з уст близьких і рідних
Заховало воно, мов фрагмент,
Мов мелодію арф неподібних.

НА ГАГЛІЦІ

Дівочий жвавий хорівід
Живим вінком круг церкви в'ється,
А на колоді сивий дід
Сидить і дивиться, й сміється.

"Гей, молодосте золота,
Минула ти! Цить, серце, цить!.."
І старість молоді літа
З глибин душі благословить.

МИКОЛІ ЛИСЕНКОВІ

На сламин 7. XII 1903

I

Відозвіться, ниви сонні,
І заграйте, чорні бори,
Свої думи невгомні
Над верхами Чорногори!

Щоб безмежною тугою,
Звуком радості і болю
Зігривала нас до болю
За добро, красу і волю!

Застогніть, старі могили,
Серед ночі на розстаю!
Відгукніся, рідний краю,
Звуком радості і сили!

Щоб знімала нас утору
Від буденного болота
До небесного простору,
Там, де сяє зоря злата.

Се прийшов до нас в гостину
На заслужені поклони.
Той, що пісню, як дитину,
І як пташку у долоні,

Де пресвітлим лучами
Плюменіють ідеали!
Відгукніться громом, скали!
Се цар звуків поміж нами!

І як рідну доню мати,
І як квітку серед суші,
Викохав, навчив співати,
Щоб кріпила наші душі;

Виступає фольклорний ансамбль с. Жукова, де батько Б. Лепкого був священиком.

II

Іде в осінню ніч
 степами,
 І сльози кануть з віч
 огнями.
 Пускає пісні вдаль,
 як пгиці,
 Як струї срібних фаль
 з керниці,
 Як громи чорних юмар,
 як тучі!
 В долоні криє твар
 дрижучі...
 "Чому мій вольний спів
 так гине,
 Як гомін віщих слів
 в пустині?"

Чому звук моїх струн
 конає
 Як відблиск ясних лун
 за гаєм?
 Як той підтятий квіт
 на полі,
 Як спомин кращих літ
 в неволі?
 І чи діжду я днів
 чудесних,
 Щоб вам пісень завів
 воскресних?..
 Іде в осінню ніч
 степами,
 І сльози кануть з віч огнями.

III

Минеться ніч, розвієсь тьма,
 Просниться чорний сон.
 Настане день! Життя, весна
 Загляне до вікон.

Та нім мине недолі час,
 Нім щастя зацвітуть квітки.
 О пісне! — не кидай ти нас!
 Дзвени, дзвени, дзвени!

В ляхій добі, в важкій борбі
 Мутиться людський ум.
 Нехай же він спічне собі
 Хоть хвилино серед дум.

Най позабуде брязк оков
 І звірства боротьби,
 Під свою білу хоругву
 Горни ти нас, горни!

Минеться ніч, розвієсь тьма,
 Просниться чорний сон.
 Настане день! Життя, весна
 Загляне до вікон.

Та нім мине недолі час,
 Нім щастя зацвітуть квітки.
 О пісне! — не кидай ти нас!
 Дзвени, дзвени, дзвени!

